

Kaupolis greičiausiai buvo vyriškojo prado vegetacijos dievaitis, kuriam buvo priskiriama Kaupolės vegetacijos jėgų didesnis suaktyvinimas. Jo reikšmė buvo mažesnė negu Kaupolės. Galimas dalykas, kad Rasytė buvo Kaupolės ir Kaupolio duktė.

Apie Kupolio kilmės archaiškumą sako ir sena mitinė apeiginė giesmė, 1902 m. Užrašyta Šventažeryje, kurioje Saulė eina kelti savo vyro Mėnulio. Joje sakoma: „Ein Saulelė aplinkui dangų./Oi Kupola, Kupolėlį./Aplinkui dangų Mėnulio kelti./ Oi Kupola, Kupolėli./- Kelkis, Mėnuli, kelkis, šviesusis./ Oi Kupola, Kupolėli. /- Jau aš šviesi, senai kėliausi./ Oi Kupola, Kupolėli./ Ir nušviečiau visą svieta./ Oi Kupola, Kupolėli./ Seną, jauną, mažą ir didį./ Oi Kupola, Kupolėli“. Toliau sugretinama martelė, keliaujanti pas šešurą.

Pavasarij kasmet senovės žmonės prašydavo deivių, kad duotų žemei jiems neapčiuopiamą augimo jėgą. Ta augmenijos augimo jėga, be abejo, rūpinosi deivė Kaupolė. Galimas dalykas, kad ta idėja žiloje senovėje buvo įsikūnijusi mirštančioje ir prisikeliančioje deivėje, atsiradusioje dar tais laikais, kai žmonės nepažinojo žemdirbystės, o vertėsi augalinio maisto rankiojimu. Atsiradus žemdirbystei, ši idėja keitėsi įvairiuose jos plėtotės etapuose. Per Kaupolės šventės ilgiausią dieną buvo garbinama žalia augmenija, vanduo ir ugnis. Su įvairiomis apeigomis buvo susieti ir erotiniai vedybiniai veiksmai. Tačiau vienas iš svarbiausių momentų buvo deginimas apeiginiame lauže šiaudinio moters stabo. Šį paprotį ilgiausiai išlaikė Prūsijos lietuviai. Reikia manyti, kad tas stabas vaizdavo užauginusią augmeniją vegetacijos deivę Kaupolę, kuri sudeginta vėl turėjusi išsilieti visoje gamtoje, kad ateityje žemė vėl gausiai suklestėtų visokia augmenija. Tai dar kartą patvirtina, kad Kaupolė galėjo būti archainė augimo jėgos bei vegetacijos suklestėjimo deivė, kuri kasmet mirdavusi ir prisikeldavusi drauge su gamta. Panašūs vaizdiniai buvo žinomi ir slavams, kurių mitinėje tautosakoje dažniausiai žudoma Kupala, atitinkanti lietuvių Kaupolę.

Dėl krikščionybės poveikio užmiršus Kaupolės sakralinę reikšmę, jos šventę sutapatinus su šv. Jono Krikštytojo švente, buvo siekiama ir pačią Kaupolę ne tik suvyriškinti, bet ir sutapatinti su šv. Jonu, slavų vadinamu Ivanu Kupala. Sutartinėje, užrašytoje apie Papilį, Kaupolė maišoma su Kupoliumi: „Kupolio rože, Kupolijyte, kur buvo Jonas?“ Kupolius atsako, kad Jonas lauke kupolius rovęs ir glėbelius krovęs. Vis dėlto mitinėje tautosakoje išliko nemažai pėdsakų, rodančių, kad Kaupolės šventė priklausė prie svarbiausių vasaros švenčių. Jos apeigos tęsdavosi ilgesnį laiką, maždaug nuo gegužės pabaigos iki birželio pabaigos. Svarbiausios kaupolinės dienos buvo nuo birželio 24 iki 29 dienos, t.y. nuo Joninių iki Petrinių. Visos tų švenčių apeigos turėjusios galutinai paspartinti suklestėti augmeniją.

pagal **Pranę Dundulienę**